

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 378:316.6

DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-4-7-12>

Лисенко Михайло Миколайович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 231 «Соціальна робота»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.

m.n.lysenko@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0009-5025-167X>

Юрків Ярослава Ігорівна,

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.

yurkiv.yara@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9890-7855>

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПЕРЕМІЩЕНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Проблема психосоціальної підтримки студентів в умовах вимушеного переміщення через воєнні конфлікти є актуальною у світовому контексті. Досвід України може стати цінним прикладом для розробки адаптивних моделей освітньої та психологічної підтримки в кризові часи. У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні система вищої освіти стикається з безпрецедентними викликами, які охоплюють організаційні й логістичні аспекти, а також значно впливають на психосоціальне благополуччя учасників освітнього процесу. Переміщення закладів вищої освіти із зони бойових дій до відносно безпечних регіонів призвело до масштабних змін в освітньому середовищі, порушення звичних соціальних зав'язків, втрати житла, роботи, сімейного середовища та загального відчуття безпеки серед здобувачів освіти. У таких умовах необхідність цілісної

системної міждисциплінарної моделі психосоціальної підтримки студентської молоді має виняткове значення.

Студенти залишаються вразливою категорією, особливо ті, хто не має достатніх ресурсів (матеріальних, емоційних, соціальних) для подолання стресу та адаптації до нових умов. Рівень тривожності, депресивні розлади, почуття ізоляції – усе це знижує ефективність освітнього процесу.

Міждисциплінарний підхід, який поєднує психологію, педагогіку, соціальну роботу, медицину, управління освітою та ін. галузі, дає змогу забезпечити цілісну підтримку, яка відповідає реальним потребам студентів. Такий підхід допомагає подолати вузьку фрагментацію допомоги, створити стійкі механізми реагування на кризи, побудувати систему підтримки, профілактики та реабілітації на всіх етапах освітнього процесу. Важливо

інтегрувати принципи психосоціальної підтримки в освітній процес, підвищити кваліфікацію викладачів та адміністративного персоналу, впровадити цифрові рішення для дистанційної психологічної допомоги та сформувати нову культуру взаємодії в освітньому середовищі, орієнтовану на стійкість, емпатію та інклюзивність.

Науковці досліджували питання психосоціальної підтримки студентів в освітньому процесі переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану. Зазначену проблему вивчали такі дослідники, як А. Данко (проаналізовано роль взаємодії державних організацій та суспільства в наданні психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу); М. Кічула, В. Заворотна, Л. Трущенко, А. Вишньовський (досліджено психологічні наслідки навчання в умовах невизначеності); Л. Потапюк (розкрито особливості формування стресостійкості студентів в умовах війни) та ін.

Однак проблема міждисциплінарного підходу в контексті психосоціальної підтримки студентів в освітньому процесі переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану залишається малодослідженою. Потреба в додатковому осмисленні та систематизації порушеного питання визначила вибір напряму дослідження – «Міждисциплінарний підхід у контексті інтеграції психосоціальної підтримки студентів в освітній процес переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану».

Мета статті – розкрити особливості міждисциплінарного підходу в контексті інтеграції психосоціальної підтримки студентів в освітній процес переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Одним із найскладніших викликів повномасштабної війни є забезпечення повноцінного освітнього процесу для студентів переміщених закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Однак не менш важливим складником цього процесу є надання якісної психосоціальної підтримки здобувачам освіти, які пережили травматичні події, втратили звичне середовище, а іноді

навіть відчуття безпеки. У цих умовах міждисциплінарний підхід є критично необхідним. Міждисциплінарний підхід є взаємодією різних галузей знань для вирішення складних проблем, які неможливо вирішити в межах однієї дисципліни. У контексті психосоціальної підтримки здобувачів такий підхід передбачає тісну співпрацю між фахівцями психології, соціальної роботи, педагогіки, медицини, права, управління освітою та ін. (Слюсаревський & Григоровська, 2022).

У науковій праці М. Біскупа та Н. Волинець доведено, що підвищення стресостійкості внутрішньо переміщених осіб є складним, але надзвичайно важливим завданням. Дослідники переконані, що може значно покращити якість життя ВПО впровадження комплексних психологічних заходів, спрямованих на підтримку психічного здоров'я, розвиток навичок саморегуляції, зміцнення соціальних зв'язків і забезпечення базових потреб. Спільні зусилля урядів, громадських організацій та професійних психологів є ключем до створення умов, у яких ВПО зможуть ефективно адаптуватися до нових обставин і зберегти своє психічне здоров'я (Біскуп & Волинець, 2023, с. 526).

Інтеграція психосоціальної підтримки в освітній процес переміщених закладів вищої освіти є критично важливою для збереження стресостійкості здобувачів освіти у воєнний період. Використання міждисциплінарного підходу надає змогу зберегти психічне здоров'я молоді, а також забезпечити її ефективну соціальну адаптацію та академічний успіх.

А. Ільшова та В. Іванцов розкрили чинники формування й шляхи підтримки психоемоційної стійкості здобувачів закладів вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ під час воєнного стану України. Науковці вважають, що психоемоційна стійкість у період війни – це не лише результат особистої сили, а й наслідок колективної підтримки, ефективного освітнього середовища та культурної зрілості. Гармонійне поєднання цих чинників створює умови, за яких здобувачі освіти можуть зберігати психічне здоров'я й розвивати його, формуючи готовність до викликів,

які чекають їх у майбутній професійній діяльності. А. Ільяшова та В. Іванцов переконані, що розвиток психоемоційної стійкості має стати пріоритетом як на інституційному рівні, так і на рівні особистісного самовдосконалення здобувачів освіти. Успішна реалізація програм підтримки емоційного здоров'я сприятиме підвищенню якості професійної підготовки, зниженню рівня психоемоційного вигорання та зміцненню кадрового потенціалу системи МВС України (Ільяшова & Іванцов, 2025, с. 56).

Висновки А. Ільяшової та В. Іванцова слушно узгоджуються з проблемою щодо міждисциплінарного підходу, а саме стосовно того, що психоемоційна стійкість студентів формується не лише через індивідуальні зусилля, а й завдяки колективній підтримці та освітньому середовищу, що створює умови для збереження психічного здоров'я здобувачів освіти, знижує ризики емоційного вигорання та підвищує якість професійної підготовки в умовах кризи.

Вартим уваги є дослідження О. Овчаренко, де у висновках наукової розвідки зазначається, що війна в Україні впливає на зниження показника життєстійкості. Студенти не відчувають безпеку, повітряні тривоги суттєво впливають на освітній процес, який або зупиняється, або продовжується в умовах тривожного стану. Тому студенти не можуть контролювати свої вчинки та не вірять у свої сили. Аргументовано, що студентам з інвалідністю все ж таки важче долати стресові умови та адаптуватися до навколишніх подій, адже люди з інвалідністю весь час перебувають у стані боротьби, їм весь час потрібно адаптуватися до тих чи інших умов та долати життєві труднощі. З'ясовано, що на студентів без інвалідності впливає підвищена відповідальність за близьких і те, що деяким студентам довелося працювати та підтримувати родину, також студенти чоловічої статі належать до категорії можливих мобілізованих, що є тригером до заниження цих показників. Дослідницею зазначено, що для зниження напруження, стресу та виснаження студентської молоді в умовах війни необхідно посилити психологічну

підтримку, яка має бути реалізована в закладі вищої освіти для створення безпечних, комфортних умов навчання (Овчаренко, 2023).

Важливими в нашому дослідженні є висновки наукової праці Н. Дзеружинської та А. Гиндич. Дослідниці переконані, що важливу роль у психічному здоров'ї студентів відіграє соціальне функціонування. Ті, хто має міцну мережу соціальної підтримки, як правило, відчувають менше страждань і краще справляються зі стресом. Однак ізоляція, спричинена війною, соціальна тривога та розірвані соціальні зв'язки сприяють погіршенню психічного здоров'я і зниженню якості життя. Такі заходи, як фізична активність, психоосвіта та центри життєстійкості, є перспективними для покращення психічного здоров'я, а індивідуальні особливості часто впливають на ефективність цих заходів, що вказує на необхідність більш персоналізованих підходів. Дослідницями підкреслюється важливість індивідуалізованих втручань, пристосованих до психологічних особливостей і потреб студентів, а також роль інституційної та громадської підтримки через центри життєстійкості, соціальні ініціативи та оздоровчі програми (Дзеружинська & Гиндич, 2025).

З медичного боку, психічне здоров'я студентів тісно пов'язане з рівнем їх соціального функціонування та підтримки, що особливо актуально в ситуаціях переміщення й воєнного стану. Інтеграція персоналізованих психосоціальних втручань в освітній процес сприяє профілактиці психосоматичних розладів і формуванню ресурсів життєстійкості у молоді.

Розділяємо думку дослідників В. Пундева та К. Вольської щодо виокремлених основних особливостей психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні: 1) головним завданням психологічної допомоги є відновлення психологічного добробуту переміщених осіб; 2) невід'ємним складником явища вимушеного переміщення є необхідність адаптувати переселенців до нових умов життя; 3) психологічна допомога в реабілітації внутрішньо переміщеним особам; 4) розуміння соціально-психологічних аспектів допомоги переселенцям; 5) використання

профілактичних засобів збереження психічного здоров'я та технік розвитку психологічного благополуччя (Пундев & Вольська, 2024, с. 72).

Водночас, незважаючи на очевидні переваги впровадження міждисциплінарного підходу, є низка труднощів щодо нього, а саме: нестача спеціалістів, недостатнє фінансування, брак методологічних розробок та ін. Перспективним є залучення міжнародного досвіду та партнерських організацій, які розробили моделі реагування на гуманітарні кризи в освіті. Важливим напрямом є підготовка нового типу спеціалістів – мультидисциплінарних консультантів для роботи в освітньому середовищі під час війни й післявоєнної відбудови.

Міждисциплінарний підхід може бути реалізований шляхом створення центрів психосоціальної підтримки в закладах вищої освіти. Такі центри повинні функціонувати як інтеграційні платформи, де студенти можуть отримувати психологічну допомогу, консультації із соціальних питань, підтримку в навчанні та допомогу в працевлаштуванні. Особливу увагу слід приділяти індивідуалізації підходу з урахуванням досвіду кожного студента. Необхідно використовувати інтеграцію елементів

психосоціальної підтримки в освітні курси (розвиток емоційного інтелекту, стресостійкості, критичного мислення, ненасильницького спілкування), що допоможе формувати в студентів навички самопомоги та допомоги іншим, що надзвичайно актуально у воєнний час.

Висновки. Міждисциплінарний підхід у контексті інтеграції психосоціальної підтримки студентів в освітній процес переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану є відповіддю на сучасні виклики й стратегією довгострокового розвитку вищої освіти. Особливостями досліджуваного підходу є: 1) тісна співпраця фахівців різних галузей, 2) індивідуалізація втручань відповідно до потреб студентів, 3) включення елементів психосоціальної підтримки безпосередньо в освітній процес. Зазначений формат дає змогу створити стійке освітнє середовище, здатне підтримувати студентів у кризових умовах і сприяти їхньому особистісному та професійному розвитку.

У перспективах планується дослідити заходи інтеграції психосоціальної підтримки студентів в освітній процес переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану.

Література

1. Данко А. О. Психосоціальна підтримка як складова державно-суспільної взаємодії в умовах воєнного стану. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Серія «Педагогічні науки»*. 2023. № 2(31). С. 63–71. DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2\(31\)-63-71](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2(31)-63-71)
2. Кічула М. Я., Заворотна В. М., Трущенко Л. В., Вишньовський А. В. Психічне здоров'я студентів в умовах воєнного стану як соціальна парадигма. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2023. № 4(98). С. 23–28. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2023.4.14422>
3. Потапюк Л. М. Особливості формування стресостійкості студентів в умовах російсько-української війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2023. № 2. С. 34–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.6>
4. Слюсаревський М. М., Григоровська Л. В. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 1. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4129>
5. Біскуп М., Волинець Н. Психологічні заходи підвищення стресостійкості внутрішньо переміщених осіб. *Grail of Science*. 2024. № 40. С. 521–526. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.088>
6. Ільяшова А. С., Іванцов В. О. Психоемоційна стійкість здобувачів освіти закладів вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ під час воєнного стану України: чинники формування та шляхи підтримки. *Стратегії сталого розвитку суспільства в умовах сучасних глобальних викликів (м. Кам'янське, 10 квіт. 2025 р.)*. Кам'янське : ГО МОПЛ, 2025. С. 53–57. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/23356>
7. Овчаренко О. Життєстійкість студентів з інвалідністю та без інвалідності в умовах війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Психологія*. 2023. № 1(17). С. 47–55. DOI: [https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1\(17\).7](https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1(17).7)

8. Дзеружинська Н., Гиндич А. Дослідження психічного здоров'я студентів, які постраждали від війни: коморбідність, якість життя та ефективні терапевтичні підходи. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2025. Т. 10, № 1. С. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v10i1.596>

9. Пундєв В., Вольська К. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам в адаптації до нових умов життя. *Ментальне здоров'я*. 2024. № 3. С. 68–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2024-3-12>

References

1. Danko, A. O. (2023). Psykhosotsialna pidtrymka yak skladova derzhavno-suspilnoi vzaiemodii v umovakh voiennoho stanu [Psychosocial support as a component of state-society interaction under martial law]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy. Seriiia «Pedahohichni nauky» – Pedagogical Innovations: Ideas, Realities, Prospects. Series «Pedagogical Sciences»*, 2(31), 63–71. DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2\(31\)-63-71](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2(31)-63-71) [in Ukrainian].

2. Kichula, M. Ya., Zavorotna, V. M., Trushchenkova, L. V., & Vyshniovsky, A. V. (2023). Psykhichne zdorovia studentiv v umovakh voiennoho stanu yak sotsialna paradyhma [Mental health of students under martial law as a social paradigm]. *Visnyk sotsialnoi hihieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy – Bulletin of Social Hygiene and Health Protection Organization of Ukraine*, 4(98), 23–28. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2023.4.14422> [in Ukrainian].

3. Potapiuk, L. M. (2023). Osoblyvosti formuvannia stresostiikosti studentiv v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Peculiarities of forming students' stress resistance in the context of the Russian-Ukrainian war]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Psykholohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology*, (2), 34–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.6> [in Ukrainian].

4. Sliusarevskiy, M. M., & Hryhorovska, L. V. (2022). Psykholohichna pidtrymka uchasnykiv osvithnoho protsesu v umovakh viiny [Psychological support for participants in the educational process during wartime]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 4(1), 1–7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4129> [in Ukrainian].

5. Biskup, M., & Volynets, N. (2024). Psykholohichni zakhody pidvyschennia stresostiikosti vnutrishno peremishchenykh osib [Psychological measures to increase stress resistance of internally displaced persons]. *Grail of Science*, (40), 521–526. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.088> [in Ukrainian].

6. Iliashova, A. S., & Ivantsov, V. O. (2025). Psykhoemotsiina stiikist zdobuvachiv osvity zakladiv vyshchoi osvity systemy Ministerstva vnutrishnikh sprav pid chas voiennoho stanu Ukrainy: chynnyky formuvannia ta shliakhy pidtrymky [Psycho-emotional resilience of higher education applicants in the system of the Ministry of Internal Affairs during martial law in Ukraine: factors and support strategies]. *Stratehii staloho rozvytku suspilstva v umovakh suchasnykh hlobalnykh vyklykiv – Strategies for sustainable development of society in the context of contemporary global challenges*. (pp. 53–57). Kamianske: HO MOPL. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/23356> [in Ukrainian].

7. Ovcharenko, O. V. (2023). Zhyttiistiikist studentiv z invalidnistiu ta bez invalidnosti v umovakh viiny [Resilience of students with and without disabilities in wartime]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia: Psykholohiia – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Psychology*, 1(17), 47–55. DOI: [https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1\(17\).7](https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1(17).7) [in Ukrainian].

8. Dzeruzhynska, N., & Hyndych, A. (2025). Doslidzhennia psykichnoho zdorovia studentiv, yaki postrazhdaly vid viiny: komorbidnist, yakist zhyttia ta efektyvni terapevtychni pidkhody [Study of mental health of students affected by war: comorbidity, quality of life and effective therapeutic approaches]. *Psykhosomatychna medytsyna ta zahalna praktyka – Psychosomatic Medicine and General Practice*, 10(1), 1–12. DOI: <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v10i1.596> [in Ukrainian].

9. Pundiev, V., & Volska, K. (2024). Psykholohichna dopomoha vnutrishno peremishchenym osobam v adaptatsii do novykh umov zhyttia [Psychological assistance for internally displaced persons in rehabilitation to new live conditions]. *Mental Health – Mental Health*, (3), 68–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2024-3-12> [in Ukrainian].

Лисенко М. М., Юрків Я. І. Міждисциплінарний підхід у контексті інтеграції психосоціальної підтримки студентів в освітній процес переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану

У статті зазначається, що міждисциплінарний підхід може бути реалізований шляхом створення центрів психосоціальної підтримки в закладах вищої освіти. Такі центри повинні функціонувати як інтеграційні платформи, де студенти можуть отримувати психологічну допомогу, консультації із соціальних питань, під-

тримку в навчанні та допомогу в працевлаштуванні. Особливу увагу слід приділяти індивідуалізації підходу з урахуванням досвіду кожного студента. Необхідно використовувати інтеграцію елементів психосоціальної підтримки в освітні курси: розвиток емоційного інтелекту, стресостійкості, критичного мислення, ненасильницького спілкування. Такий підхід формує у студентів навички самопомоги та допомоги іншим, що надзвичайно актуально у воєнний час. Установлено, що, незважаючи на очевидні переваги впровадження міждисциплінарного підходу, є труднощі: нестача спеціалістів, недостатнє фінансування, брак методологічних розробок, освітні бар'єри та ін. Перспективним є залучення міжнародного досвіду та партнерських організацій, які розробили моделі реагування на гуманітарні кризи в освіті. Важливим напрямом установлено підготовку нового типу спеціалістів – мультидисциплінарних консультантів для роботи в освітньому середовищі під час війни та післявоєнної відбудови. Міждисциплінарний підхід до психосоціальної підтримки студентів у переміщених ЗВО в умовах воєнного стану є відповіддю на сучасні виклики й стратегією довгострокового розвитку вищої освіти. Зазначений підхід дає змогу бачити студента не як пасивного об'єкта освітнього процесу, а як людину з унікальним досвідом, потребами та потенціалом. Міждисциплінарний підхід до інтеграції психосоціальної підтримки студентів у переміщених ЗВО є ефективною відповіддю на виклики воєнного часу й інструментом збереження психічного здоров'я та підвищення якості освіти. Особливостями досліджуваного підходу визначено: 1) тісну співпрацю фахівців різних галузей; 2) індивідуалізацію втручання відповідно до потреб студентів; 3) включення елементів психосоціальної підтримки безпосередньо в освітній процес.

Ключові слова: міждисциплінарний підхід, студенти, психосоціальна підтримка, заклади вищої освіти, воєнний стан, умови.

Lysenko M. M., Yurkiv Ya. I. An interdisciplinary approach in the context of integrating psychosocial support for students into the educational process of displaced higher education institutions under martial law

The article notes that an interdisciplinary approach can be implemented by creating psychosocial support centers in higher education institutions. Such centers should function as integration platforms where students can receive psychological assistance, consultations on social issues, support in learning and assistance in employment. Particular attention should be paid to the individualization of the approach, taking into account the experience of each student. It is necessary to use the integration of elements of psychosocial support into educational courses: the development of emotional intelligence, stress resistance, critical thinking, non-violent communication. Such an approach forms in students the skills of self-help and helping others, which is extremely relevant in wartime. However, despite the obvious advantages, the implementation of an interdisciplinary approach faces a number of difficulties: a shortage of specialists, insufficient funding, lack of methodological developments, educational barriers, etc. It is promising to involve international experience and partner organizations that have developed models of responding to humanitarian crises in education. An important direction is the training of a new type of specialists – multidisciplinary consultants to work in the educational environment during war and post-war reconstruction. An interdisciplinary approach to psychosocial support for students in displaced HEIs under martial law is a response to modern challenges and a strategy for the long-term development of higher education. Such an approach allows us to see the student not as a passive object of the educational process, but as a person with unique experience, needs and potential. An interdisciplinary approach to integrating psychosocial support for students in displaced HEIs is an effective response to the challenges of wartime and a tool for preserving mental health and improving the quality of education. The features of this approach are: 1) close cooperation between specialists from different fields, 2) individualization of interventions according to the needs of students, 3) inclusion of elements of psychosocial support directly into the educational process.

Key words: interdisciplinary approach, students, psychosocial support, higher education institutions, martial law, conditions.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2025 р.

Прийнято до друку 21.11.2025 р.

Опубліковано 19.12.2025 р.

